

Če ni cilja, je vsaka pot prava!

V času mojega predsedovanja sem po nekaj mesecih iskanja odgovorov na nekatera vprašanja prišel do spoznanja, da sem iz organiziranega poslovnega sistema (IBM) prišel v meni nerazumljivo neorganiziranost.

Najprej je treba vedeti, da nisem nikoli iskal položaja v politiki ali upravi. Približno leto dni pred izvolitvijo za župana sem bil večkrat v družbi znancev in prijateljev, ki so v nastajajočem strankarskem gibanju postajali vsak na svoj način aktivisti. Taki so bili, če omenim samo nekaj imen, takratni kolegi Borut Bajželj, Dane Zajc, Niko Grafenauer, Janez Stanek, Jože Pučnik, Viki Blažič, Jaro Skrušny in mnogi drugi. Pogovori ob kozarčku so mi postali tuji in dolgačasni. Kljub nezainteresiranosti za politično življenje sem v začetku leta 1990 pokazal za nastajajoči Demos toliko zanimanja, da sem prišel na sestanek občinskega aktiva. Mislil sem si, da morda ne bi bilo prav, da samo od daleč spremljam delo drugih.

Na tem sestanku sem med kakimi 15 prisotnimi poznal samo Francija Feltrina. Ne spominjam se vsebine tistega sestanka. Ob koncu so me vprašali, če bom čez

Predvolilni plakat s kandidati na listi Demos za škofjeloški parlament 1990. (vir: družinski arhiv)

1 Peter Hawlina je bil leta 1990 na listi Demos izvoljen za predsednika Skupščine Občine Škofja Loka (1990–1994).

en teden spet prišel. Odgovoril sem, da se ne počutim zrelega za politično delo in se ne nameravam včlaniti v nobeno stranko. Če sem lahko brez članstva dočakal svojih 50 let, bom lahko brez stranke tudi v prihodnje. Pripravljen pa sem pomagati, če je kaj takega, kar lahko naredim brez obešanja plakatov in brez finančne podpore. Odgovor je bil, da Demos ničesar od tega ne potrebuje, potrebuje pa občanom znane ljudi, ki bi jih uvrstil na spisek kandidatov. Ugovarjal sem, da me niti prisotni ne poznajo, kot jaz ne poznam njih. Oglasila se je Nuša Guzeli: *Kako vas ne poznamo? Še Rade Šerbedžija je v Loki spraševal za vas!*

Pristal sem, da me vpišejo na spisek kandidatov, če res mislijo, da bo to pomagalo Demosu, nisem pa pripravljen prevzeti funkcij. Bil sem pač tako naiven, da se nisem zavedal niti pomena kandidatne liste in niti tega, da je prvi na spisku tudi prva tarča novinarjev. Njim si nisem upal povedati, da sem na svojo udeležbo na spisku pristal le kot polnilo na spisku kandidatov.

Upal sem tudi, da ne izpolnjujem pogojev za izvolitev, če nisem član nobene od petih strank. Ne prej in ne kasneje se nisem hotel pridružiti nobeni stranki. Še simpatij do teh strank nisem čutil.

Maja 1990 sem zjutraj prišel v pisarno na škofjeloški občini in v njej zamenjal predhodnika. Tako se je začelo. Imel sem srečo, da sem podedoval izvrstno tajnico. Njene izkušnje so bistveno olajšale moje privajanje v prvih tednih. Sam sem se čudil, da sem se zelo hitro seznanil s statutom in poslovnikom. Taka »znanost« mi je bila odvratna že med študijem ekonomije.

Prav hitro sem razumel razliko med zakonodajno in izvršno funkcijo ter preseučeno ugotovil, da predsedniku skoraj ni treba drugega kot voditi skupščino in biti prisoten v protokolarnih zadevah. Tudi s tem sem se sprijaznil. Saj sem kmalu videl, da imajo oblast operativci, ki prek izvršnega sveta od skupščine pričakujejo potrditev predlaganih sklepov. Če sem kdaj pomislil, da bi tudi sam kaj predlagal, so mi vsi obzirno kimali, a v postopek ni nikoli prišla nobena od mojih pobud.

Tako se je leta 1994 približal konec mandata. Nekaj mesecev pred iztekom nam je »nadrejena oblast« mandat podaljšala do sredine decembra. Bil sem mnenja, da mi mandat lahko podaljšajo samo volivci, zato sem na aprilski seji delegatom povedal, da mi mandat poteče 16. maja 1994. Bilo je nekaj spogledovanja in ugičanja. Mojo odločitev so kvalificirali kot odstop in na moje mesto ni prišel podpredsednik. Predsednik izvršnega sveta (ta je kako leto pred tem dobil nezaupnico, pa jo je ignoriral) je brez kakega nasprotovanja in brez proceduralnih postopkov za župana predstavil Drakslerja.

Bil sem edini od takratnih županov, ki so po preteku mandata zapustili pisarno in te odločitve nisem nikoli obžaloval.

Takole. Hotel sem narediti samo uvod, za opis mojih štirih let porabiti nekaj, kar sem uporabil leta 1990 ali 1991 za »svečani govor« na enem od občinskih praznikov. Tega teksta takrat nisem podal ustno. Prisotnim sem ga razdelil natisnjene in rekel, da svoj slavnostni govor posnemam po govoru angleškega konzula,

ki je na proslavi rekel samo *God save the queen*² in prisotnim nazdravil. Takratni kranjski kolega (župan Vitomir Gros) me je prosil, če lahko ta moj »govor« uporabi tudi na kranjski proslavi. Rekel je, da je tudi tam točno tako kot v Loki. Pristal sem brez pomislov.

Še to! Organizacijo občinske uprave je »nova oblast« prevzela nespremenjeno. Po mojem odhodu je prišlo do njene reorganizacije. Število občin se je vsaj potrojilo. Mislim, da jih je bilo pred reorganizacijo 61. V Loki so nastale štiri, še Trata je hotela biti samostojna občina.

Nisem se poglobljal v novo organiziranost. Od daleč sem videl, da se je velik del odgovornosti in pooblastil prenesel na župana. Izvršnega sveta ni bilo več. Župani so dobili po tri podžupane in vsak od njih še kakšno tajnico. Namesto skupščine je nastal občinski svet. Ne vem, koliko pooblastil je s tem dobil župan. V mojem času je bil samo predsednik skupščine s tajnico Marto Korenjak, še sekretarke ni bilo. Vse to je znala Marta bolje.

Ne vem, kako so se te spremembe obnesle, kaj se je s tem izboljšalo. Ceneje zagotovo ni bilo. V mojem času ni imel župan skoraj nobenih drugih pooblastil kot mesečno vodenje skupščinske seje. Nikomur ni mogel česa naročiti, nikogar nastaviti ali odstaviti, nikogar nagraditi ali mu celo zagroziti. Bil je protokolarna lutka.

Če ni cilja, je vsaka pot prava!

Če bi se hotel osredotočiti na delo loške oblasti, bi jo rad najprej določil v njenih sestavinah. Po tradiciji je najvidnejši predstavnik občinske oblasti predsednik skupščine, uporablja se tudi naziv župan. Njemu najbližji skupščinski organ je predsedstvo skupščine. Tega poleg predsednika in podpredsednika sestavljajo še trije predsedniki in trije podpredsedniki skupščinskih zborov. Skupaj torej osem ljudi. Tu je sicer še sekretar skupščine, ki pa formalno ne predstavlja pomembne funkcije v sistemu oblasti. In tu je še skupščina, sestavljajo jo trije zbori – družbenopolitični zbor, zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti; vsak od njih šteje 23 delegatov. Skupščina je najvišji organ oblasti v občini.

Vendar to še ni vse. Za potrebe skupščine delujejo tudi komisije in odbori, stalni in občasni. Vpliv na delo skupščine imajo še stranke, gospodarstvo in na

Peter Hawlina. (vir: družinski arhiv)

2 Bog obvaruj kraljico.

koncu vsi prebivalci, če ne upoštevamo še društev, združenj, klubov, zvez in še kaj. Doslej našeto naj bi bila ožja in širša občinska oblast. Za svoje funkcioniranje pa potrebuje aparat, ki ima svoj vrh v izvršnem svetu. Tega tu ne bom obravnaval.

Ostanimo pri skupščini. Sedanja skupščina se načelno uvršča med demokratične skupščine. Zavedati se je treba, da smo se v demokratični ureditvi skušali držati dveh osnovnih načel:

1. večinskega sprejemanja odločitev,
2. varstva manjšine pred morebitno zlorabo moči večine.

S tem se znajdemo med tipskima skrajnostma: med odločanjem (vladanjem) enega in odločanjem vseh. Pozabiti ne smemo tudi dejstva, da skupščina deluje po statutu, poslovniku in drugih aktih, ki so bili vsi podedovani. Šele po sprejetju nove ustave lahko pričakujemo večje spremembe na tem področju. To naj bi bil skopi teoretski okvir.

Ocena dela skupščine v nekem obdobju bi morala biti v ugotavljanju izpolnjevanja predvolilnih obljub in izpopolnjevanju programa te skupščine po volitvah. Volilni programi vseh strank so se med seboj prav malo razlikovali. Videti je bilo, da vsi želimo isto: demokracijo, pluralizem, tržno ekonomijo, pravno državo, spravo pa smo v načelnih zadevah že pri koncu. Tu sta bili tudi samostojnost, sociala ter še kaj bi se našlo. V glavnem pa lepo, človeka vredno življenje po zahodnem evropskem vzoru. Nekatere stranke so se tu spuščale tudi v konkretne projekte, katerih pa v tem zapisu ne bi našteval. Samo za primer, po spominu, od majhnih do velikih: nagelj na občinskih oknih, izgon industrije iz bližine naselij in zaprtje rudnika urana.

Te obljube so bile v programih skoraj vseh strank. Zato bi bilo narobe ugotavljati, katera stranka je nekaj dobrega obljubljala, pa tega morda ni izpolnila. Lahko pa ugotavljamo, katera je imela več zaslug pri njenem uresničevanju.

No, predvolilnih obljub ni nihče prelil v katerega od skupščinskih programov dela. **Skupščina splošnega dolgo-, srednje-, kratkoročnega programa, usmeritve, strategije, cilja ni imela niti ga ni pripravila.** Torej, dela brez programa, premika se brez cilja. Če nimaš cilja, je vsaka pot prava. Če nimaš načrta, sta vsako početje in izdelek dobra.

Sam sem prve dni, potem ko sem sprejel predsedniško funkcijo, neizkušeno spraševal občinske sodelavce, kako je s temi zadevami. Odgovori so bili dokaj nejasni. Delno zaradi lastne »sistemske« zamotanosti, delno zaradi moje neizkušnosti na številnih področjih občinskega in izven občinskega delovanja. Razmeroma hitro pa se je izkristaliziral odgovor: Ciljev ni! Načrtov ni!

Spraševal sem se, ali je to normalno. Jih morda sploh ni mogoče imeti? Kdo jih mora pripraviti? Kdo je sposoben najboljše vedeti, kaj je za nas in za posamezne subjekte najboljše, optimalno, najbolj zaželeno? Kdo vse to preverja? Kdo ugotavlja možnost realizacije? Na kakšen način? V kakšnem roku? ...

Vprašanj je bilo nešteto. Postavljal sem jih sebi in hitro sem prišel do logičnih odgovorov. Postavljal sem jih tudi sodelavcem in slučajnim sogovornikom.

Postavil sem jih na seji predsedstva. Postavil sem jih predsedniku izvršnega sveta. Pa še komu. Presenečeno sem ugotovil, da cilji in programi nikogar ne zanimajo. Usmeritve ne potrebujemo!

Tako torej? Ne morem sprejeti take razlage. To bi pomenilo živeti iz rok v usta. Skušati reševati nastale probleme in problemčke in biti pri tem bolj ali manj uspešen. Bolj ali manj zadovoljen. Vse kaže, da je naša usmeritev **brez usmeritve!** To pomeni malo tega in malo onega. Po vzorcih iz preteklosti. Močnejši bo odri-nil šibkejšega. Ne drezaj v utečeni mehanizem! Nikar ne vnašaj sprememb! To pomeni tudi enako nepolitiko pri gospodarjenju s prostorom, pri demografski politiki, pri ključnih dejavnikih glede pridobivanja dobrin in ključnih razmerjih delitve. Morda bo kdo poskušal tako stanje označevati z liberalizmom in svo-bodnimi zakoni trga. Tako ne bo prišel daleč. To ni to! Vendar je ta usmeritev veliki večini kar po volji. To je torej volja večine. V demokratičnem sistemu s tem tudi sistemska usmeritev.

Če je povedano točno, potem je bila naša skupščina do sedaj popolnoma uspešna. Če bi naše uspehe primerjali s postavljenimi cilji, bi lahko ugotavljali, v kolikšni meri so bili doseženi. Tako pa nam tega sploh ni treba.

Skupščina ima tudi izvršni svet. Če že skupščina nima cilja in programa, ga **izvršni svet ima!** Vsak delegat se je lahko seznanil z njegovo programsko usmeritvijo. Lahko jo je tudi primerjal s poročilom o delu izvršnega sveta. Lahko je tekoče spremljal delo izvršnega sveta. Lahko je zahteval poročilo o opravljenem delu, poteku aktivnosti pri posameznih projektih ... Ali je kdo od delegatov spremljal napredovanje nekega projekta, njegovo časovno in stroškovno kompo-nento? Da drugega ne naštevam. Upam si trditi, da ne, ker tudi opredeljene niso. Zato jih ni mogoče zasledovati ali meriti z dogovorjenimi enotami mere. Še manj postavljati vprašanje odgovornosti.

Tako sem se dotaknil dela delegatov, ključnih subjektov v demokratični skup-ščini. Stranke in druge združbe tu puščam ob strani. Delegati v naši skupščini se bodo morali sami vprašati, kakšne so njihove pravice in dolžnosti ter kako jih izpolnjujejo.

Med drugim naj se vprašajo: Ali sem se dolžan udeleževati sej in drugih oblik dela? Ali sem dolžan prebrati gradivo za sejo? Ali sem dolžan gradivo obravnavati v svojem klubu, prostoru, panogi? Ali sem dolžan o vsebini razpravljati in glaso-vati za ali proti sprejetju ponujenega sklepa? Sem dolžan upravljati samo resnič-ne, dokazljive in objektivne argumente in ne tudi zavajajočih in strankarsko obvezujočih? Sem dolžan poznati statut, poslovnik ... Pravila igre? Sem se vsega tega dolžan držati? Delovati odgovorno, strokovno? Se aktivno udeleževati različ-nih oblik družbenega življenja – kulturnih, umetniških, izobraževalnih, športnih, družabnih prireditev?

Delegati naj si sami postavijo vsa ta vprašanja in skušajo nanje odgovoriti. Tudi skupek takih odgovorov bi prispeval k oceni dela skupščine. Če bi sam s tega vidika ocenjeval delo delegatov in s tem tudi skupščine, bi bila ocena nera-

zveseljiva. Kakovost skupščine bi morda morala biti izražena kot vsota kakovostnih posameznikov. Ali po teoriji o sinergijskih učinkih celo večja. Pa ni tako. Kakovost celote ne odraža kakovosti posameznikov! Včasih se mi zdi, da vsi skupaj ne premoremo toliko pameti, kot jo premore posameznik, ki se je z neko nalogo vsaj malo spoprijel. Še vedno velja tudi to, da kolektivna pamet ne zaupa stroki.

Res je sicer, da v skupščini skoraj ni čutiti strankarskih nasprotij in je, nasprotno, v pomembnejših zadevah prisotna skupna zavzetost za reševanje. Obenem pa se vse bolj kaže apatičnost in nezainteresiranost, ki se manifestirata tako v udeležbi kot v pripravljenosti in kakovosti dela.

Posebej in najprej je bila apatičnost opazna v predsedstvu. Res je bilo pol leta brez enega člana, bilo je tudi večkrat nesklepčno kot sklepčno! Eden od vzrokov je morda ponesrečena izbira članov, drugi pa zagotovo v tem, da je izvršni svet člane predsedstva uspel prepričati, da nimajo pravice o gradivu izvršnega sveta razpravljati, še manj pa ga kritično obravnavati. Tako je volja aparata prek izvršnega sveta in predsedstva prešla tudi na skupščino. Predsedstvo in skupščina sta postala podrejena subjekta, tako se je vzpostavila vladavina birokratskega aparata. Demokracija je bila samo še beseda.

Če za skupščino ne moremo reči, da je bila uspešna, tega zase ne bo rekel izvršni svet. Če naj bi bil izvršni svet glavni skupščinski izvršni organ, potem je uspešna tudi skupščina in smo lahko vsi zadovoljni.

V razmislek pa še naslednje. Občinski aparat je s prevzemom nove oblasti ostal popolnoma nespremenjen. Bolj ali manj nova sta bila skupščina in izvršni svet, vsaj njuna predsednika. Organizacija in način dela sta ostala popolnoma enaka. Logičen sklep bi torej bil, da občina funkcionira zaradi funkcioniranja aparata. Celoten mehanizem se vrti s svojo vztrajnostjo tako, kot se je poganjal v preteklih desetletjih. Vanj se ne posega niti z metodami dela niti z organizacijskimi prijemi. S tem pa ne bi rad rekel, da je absolutno slab in še manj, da sektorji delajo slabo in še manj, da so slabi delavci, ki v tem aparatu delajo. Taka izjava ne bi ustrezala dejanskemu stanju.

Naj naštejem še nekaj splošnih ali bolj konkretnih področij, ki so se mi zdela pomembna, nadrejena in sem jih ob različnih priložnostih načenjal. Poleg vprašanja strategije in usmeritve so to bila: organizacija dela v občinski upravi, delitev dela, odgovornosti in pooblastila, razumevanje pojma projekt z opredeljenimi vodji, časovnimi in materialnimi ... (nadzorom, poročanjem, da se ne spuščam v podrobnosti) sestavinami, na kakovost delegatom namenjenega gradiva po vseh kriterijih, zlasti glede razumljivosti in obsega. In še bi se našlo.

O tem nisem mogel prepričati niti predsedstva. Ko sem kolege vprašal, če jim kaj pomenijo formulacije, kot so »treba bi bilo«, »v najkrajšem možnem času« in podobne, so se v negotovosti spogledovali. Vseeno so soglašali, da v prihodnje ne bomo na dnevni red uvrščali gradiva s podobnimi praznimi formulacijami. Za naslednjo skupščino smo kljub temu prejeli enako prazno gradivo in predsedstvo ni več vztrajalo pri svoji prvotni odločitvi.

Skušal sem obuditi niti ne preveč izvirno rešitev tranzita s podvozom in še starejše razmišljanje o ponovni pozidavi osrednjega grajskega stolpa. Vsi ti predlogi pri večini niso vzbudili zanimanja, včasih sem naletel na nerazumevanje in najpogosteje celo na odklanjanje. Zadovoljen sicer nisem. Vendar (v demokratičnem sistemu): **Če je to volja večine, bo moralo biti prav tudi meni.**

Za konec: Ali ima občina vpliv na kakovost življenja občanov? Ali ima in je prav, da ima vpliv na gospodarstvo? Socialo? Zdravstvo? Infrastrukturo?

Odgovor je zelo odvisen od definicije oziroma od odgovora na nadrejeno vprašanje: Kaj je občina? To ni hiša na Poljanski 2! Kaj pa potem je? So to aparat, upravni organ, funkcionar, odbori, komisije, izvršni svet, predsedstvo, skupščina, predsednik izvršnega sveta, župan, 500 km² sveta, 38 000 prebivalcev, pridobitne dejavnosti? Je to mošnja denarja, ki ji rečemo občinski proračun?

Odgovor je: **Občina (občani prek sistema oblasti) ima vpliv in je odgovorna za kakovost življenja!**

Pa smo se spet zavrteli v krogu in znova lahko analiziramo delovanje mehanizma oblasti, a ne samo po ustaljenih razmerjih delitve proračunskih sredstev ter načina priprave in sprejemanja proračuna. In spet bomo kot na samem začetku ugotovili: Če ni cilja, je vsaka pot prava!